

Jeugd.

Willem Taal werd geboren op acht juni 1906, en overleed op de 20e oktober 1996. Tussen deze data leidde hij een bestaan dat omringd werd door de sfeer van "de ernst des levens". Een eerste symboliek betreffende dit odium van zijn bestaan vond plaats nog in het jaar van zijn geboorte; zijn halfbroer Arie spoelde aan op een waddeneiland. (Terschelling)

De kleine Willem groeide op in een "samengesteld gezin", zijn vader en moeder brachten in hun huwelijk allebei kinderen uit een eerder huwelijk in. Vandaar dat de eerste broer die Willem Taal verloor een halfbroer was. Het verlies van een naaste was een gebeurtenis die in zijn bestaan nog meermalen zou voorkomen, waaronder eigen kinderen.

Zijn moeder - Aaltjen Willems Pasterkamp – had in een eerder huwelijk met Jan Maartenszn Post acht kinderen op de wereld gezet. Daarvan waren er voor de datum van haar tweede huwelijk inmiddels drie overleden. Twee van deze drie nog voordat ze de leeftijd van een jaar konden bereiken. Vanuit ons hedendaags gezichtspunt zijn dit diep dramatische verliezen. In historisch perspectief moeten we ons wel daarbij realiseren dat de kindersterfte ook in de voorafgaande 19e eeuw hoog was. Maar het verlies van kinderen als drama binnen het gezin zou ook Willem Taal achtervolgen.

Willem had binnen dat grote gezin één oudere zuster die een volle zuster van hem was: Klaasje Taal. Na hem werd nog een jongere broer geboren die werd vernoemd naar de verdronken halfbroer. Dit jongste lid van het gezin waaruit mijn vader komt werd daarmee degene naar wie ik werd vernoemd.

Willem groeide mogelijk op in Den Helder, het

oorspronkelijke oude Den Helder, en Nieuwediep werden aangevuld met een nieuw stadsdeel: "Nieuwstad". De wijk die momenteel oud Den Helder heet is na de Tweede Wereldoorlog als herbouw geplaatst op de plek waar het oorspronkelijke oud Den Helder stond. Deze omgeving was door de Duitse bezetter afgebroken. Dit werd gedaan om schootsveld te verkrijgen als onderdeel van de Atlantikwal.

Zicht op het oorspronkelijke oud den Helder, eind 19e eeuw.

In ieder geval woonde het gezin in "Nieuwstad", de wijk die later "de visbuurt" werd genoemd. Ze woonden in de Gasstraat, bij de toenmalige gasfabriek die in de 50er jaren werd afgebroken. De betiteling "Nieuwstad" werd in de vijftiger jaren wel op "Nieuw Den Helder" toegepast. Midden jaren twintig werd Willem door de gemeente aangeschreven op het adres "L. van Berkstraat 8", ook in de visbuurt gelegen.

Eén van de dochters - Hendriek Post gehuwd met Jan Brouwer - ging ook in de buurt wonen: in de Brouwerstraat. Een kort stukje lopen van haar ouders.

Op 56 -jarige leeftijd overleed Willems vader Jacobus Johanneszn Taal (vier augustus 1919). Willem was toen 13 jaar, en moet dit bewust hebben meegemaakt. Waarschijnlijk mogen we stellen dat toen zijn jeugd werd

beëindigd.

Werk en studie.

Willem volgde de lagere school hetgeen in onze tijd een normaal gegeven is, destijds was dat niet zo. Zijn vader – onze grootvader – had vaak last van zijn maag en werd op den duur zo ziek dat hij niet meer instaat was doorwerken zijn zeer grote gezin te onderhouden. Het gevolg was dat ook van Willem werd verwacht om door werken geld te verdienen en in te brengen in het levensonderhoud van het gezin. Dit deed hij door op 11-jarige leeftijd in dienst te gaan bij een zogenoemde melkslijter. Doorgaans werd in de volksmond heeft een melkboer genoemd. Ook de nieuwe baas - de heer Bremer - werd ziek waardoor Willem op zeer jonge leeftijd zelfstandig dit kleine bedrijfje voerde. Door deze gebeurtenissen belandde hij in de zuivelbranche. In deze sector is hij vervolgens bijna zijn hele arbeidzaam leven actief geweest.

Het moet wel zou zijn dat de jonge Willem al nieuwsgierig en leergierig van aard was. Door het volgen van een opleiding verkreeg hij diploma's op het gebied van boekhouden tot en met het niveau van SPD. Dit bracht hem op den duur op het kantoor van de Helderse Melkcentrale. Later werd hij benoemd als directeur van de naamloze vennootschap H. M. C. Deze functie heeft hij meer dan een kwart eeuw vervuld.

Militaire dienst

Willem behoorde tot de lichte van 1926. Blijkbaar gold het jaar waarin men 20 wordt. In de oproep om te verschijnen voor de keuring is hij genoteerd als nummer 224. De oproep vermeld ook naast zijn naam een adres: L. van

Berkstraat 8. Blijkbaar was hij intussen verhuisd naar een ander adres in de wijk die ooit bekend was als "Nieuwstad".

Namens de burgemeester van Helder werd ter kennis van de ingeschrevenen voor de dienstplicht meegedeeld dat de keuring zou plaatsvinden in het Casino-gebouw aan de Kanaalweg 145. de groep waarin Willem was ingedeeld werd voor de keuring verwacht op zes mei 1925 's middags om 1:00.

Op negen januari van dat jaar, was hij aangegeven ter inschrijving voor de dienstplicht op basis van artikel 12 van het toen geldende dienstplichtbesluit.

Willem werd goedgekeurd voor militaire dienst. Maar naar hij later vertelde is hij niet in het eigenlijke leger opgeroepen. Wel werd hij ingedeeld bij de zogenaamde Landweer. Deze dienst is te vergelijken met onze hedendaagse Nationale reserve. Erg zwaar was deze dienst niet, het werd omschreven als: "een beetje oefenen in de duinen". Ook in latere jaren was geen sprake van een actieve dienst.

De legerwet van 24 juli 1901 creëerde naast het gewone leger een 'Landweer'. Deze fungeerde als reserve voor het leger. De dienstplichtigen werden na een trainingsperiode van acht en een halve maand ingedeeld bij de landweer. Zij werden per jaar drie weken voor herhalingsoefening opgeroepen. Een totaal oproepbare sterkte van de landstrijdkrachten groot 200.000 man werd beoogd. Met deze wet kwam een einde aan het bestaan van de zogenoemde schutterijen, die sinds het ontstaan van de steden hadden bestaan.

Verklaring van inschrijving militaire dienst.

De dienstplichtigen werden van uit de gemeente in hun lichte ingeschreven, en vervolgens opgeroepen om naar de keuring te komen.

Huwelijk.

Op 26 oktober 1933 trouwde hij met onze moeder Elisabeth Cornelia de Leeuw. In het dagelijks leven reageerde zij op de naam Bets. Zij trouwde vanuit het ouderlijk huis in de Emmastraat, nummer 91. De amoureuze periode die aan het huwelijk voorafging kende zijn 'up's en downs'. Een tijdje was het uit tussen de twee.

Willem werd als jongeman getroffen door een vervelende longziekte: de pleuritis. Om het genezen te bespoedigen heeft hij dienstengevolge een periode doorgebracht in een sanatorium bij Harderwijk op de Veluwe. Daaruit teruggekomen is het weer "aan geraakt" tussen beide. Volgens een foto was overigens ook Willem "aangekomen", maar dan anders.

Ze trouwden in 1933 op 26 oktober, in Den Helder, en gingen in de Cronjéstraat 22 wonen. Tijdens het

daaropvolgende jaar stuurden de ouders de Leeuw hen een ansichtkaart uit Zuilen met groeten op dat adres. De kaart is gedateerd op 14 juli 1934, het verzenden kostte 1 ½ cents.

Bets de Leeuw woonde oorspronkelijk in Tuindorp. Dit is een wijk die in eerste aanleg is gebouwd voor werknemers van de Amsterdamse marinewerf. In de loop van de 19e eeuw werden verschillende vestigingen van de Nederlandse marine in Den Helder geconcentreerd. Dit was ook het geval met de marinewerven, waarvan er een naast het centrum van Amsterdam was gesitueerd. Deze Amsterdamse werf werd compleet met medewerkers naar Den Helder verhuist. Bets was drie jaar toen zij van Amsterdam naar Den Helder

ging. In Amsterdam woonde de familie de Leeuw in de Indische buurt. Haar vader, Jan de Leeuw, was fijnschilder op de werf. Velen zal dit momenteel niet zo veel meer zeggen, maar het was een specialisme dat de versieringen schilderde. Denk hierbij aan de plafonds van de scheepsinterieurs die onder andere met gouden biezen waren verluchtigd.

Bets de Leeuw ging na de lagere school naar de Ulo. Het was in die tijd lang niet vanzelfsprekend dat iedere jongeren ook middelbaar voortgezet onderwijs volgde. In haar tienerjaren deze op deze manier een algemene ontwikkeling

op, onder andere in enkele vreemde talen, waar haar latere echtgenoot enigszins jaloers op was.

Schoolfoto, jaar onbekend. Bets staat midden in de achterste rij.

Willem Taal had door de economische omstandigheden binnen het gezin waar hij uitkwam zoals we zagen op jonge leeftijd al moeten beginnen met werken. Daarom heeft hij later in de avonturen een vakopleiding moet afronden. Iedereen die naast zijn werk heeft gestudeerd weet dat een aanslag dat is op de persoonlijke energie en het uithoudingsvermogen. Dit verschil in vooropleiding heeft in de loop der jaren nog wel eens tot onderlinge lichtelijk zure grapjes geleid. Hoogstwaarschijnlijk ligt hier ook een van de motieven waarom mijn vader het schitterend vond dat ik naar de HBS ging. Hoewel het hem op het moment van de beslissing om te gaan studeren zelf heeft verrast, vond hij het mooi een zoon te hebben die ook een academische opleiding heeft afgerond. Het zal niet de laatste keer zijn dat ouders op hun kinderen projecteren wat ze zelf niet hebben meegemaakt.

De echtgenoten hielden van kinderen. In 1935 zag een kleine Wim het levenslicht. Apetrots waren beide ouders, hetgeen op oude foto's goed te zien is. Voluit heette de oudste zoon Jacobus Willem. Volgens de traditie was hij vernoemd naar grootvader en vader. De kleine Wim is maar iets meer dan een jaar oud geworden. Hij overleed op 11 juli 1936 op het adres waar het gezin intussen woonde, de H.A. Lorentzstraat 107. De eerste baby werd begraven op de algemene begraafplaats bij Huisduinen. Waaraan deze kleine Wim is overleden, is verdwenen uit het familiegeheugen. Wel was het zo dat de baby veel last had van stuipen, met hem moest steeds voorzichtig worden omgegaan.

Femmie Post - Brouwer vertelt over deze periode: "Mijn moeder (Hendriek) heeft altijd gebakerd. Zo ook bij het eerste kind van Willem en Bets: Wimpie. Toen woonden ze op de Lorentzstraat. Mijn moeder zat als ze het over tante Bets had, altijd over Wimpie te praten. Volgens mijn moeder is hij aan stuipen overleden."

Het daaropvolgende voorjaar werd een eerste dochter geboren, Maria, genoemd naar haar oma aan moederszijde (22 april 1937).

Begin 1939 zag opnieuw een zoon het levenslicht. Opnieuw werd een zoon naar ((groot-) vader) Jacobus Taal vernoemd. De geboortedatum van deze jongen is 14 januari 1939. Ook hij zou niet zo'n verschrikkelijk lang leven voor zich blijken te hebben.

Op het persoonlijke vlak is de eerste periode van een huwelijk dus al meteen een moeilijke. Uiteraard kijken we hierbij eerst naar een persoonlijk verlies van de eerstgeborene, maar ook de maatschappelijke achtergrond van het leven in die tijd was nou niet meteen een opwekkende. Mensen leefden in de nasleep van de grote economische depressie. Den Helder was een stad die in

economische zin sterk leunde op de overheid in de vorm van de marine en aanverwante organisaties. Dit maakte dat de inkomens van gezinnen niet direct gerelateerd waren aan marktwerking. Men ondervond een degelijk type zekerheid van een inkomen van uit de overheid, dan wel had het perspectief te kunnen verdienen aan consumenten die een dergelijk inkomen met alle stabiliteit van dien genoten. Maar het was en bleef in meerjarige periode waarin naar verhouding veel armoede voorkwam. Dat zal zeker het geval geweest zijn in het grote gezin van de ouders van Willem. Ook als de kinderen intussen zelfstandig zijn gaan wonen, is het leven als weduwe in die periode niet als een pretje te beschouwen.

Naar verhouding ging het Willem en Bets Taal relatief goed. Het gezin verwerfde inkomen uit een van de weinige particuliere bedrijven die Den Helder kende. En dan klom de jonge kostwinner ook nog op in functie. Hoewel het een kleine organisatie was gaf het feit dat hij intussen was opgeklommen tot manager van een naamloze vennootschap zeker ook maatschappelijke status. In 1936 rond de opening van vestiging in de Molenstraat, werd Willem benoemd als directeur van de naamloze vennootschap.

Hun inkomen was mogelijk in die periode in vergelijking met andere burgers in Den Helder een goeie, maar het inkomen ging schoon op. Met name de huishuur nam een relatief groot deel van het loon in beslag.

Oorlogsperiode en evacuatie.

Toen de oorlog tussen Nederland en nazi - Duitsland werd beëindigd door de capitulatie, begon de oorlog voor de bevolking van Den Helder pas goed. De capitulatie was nauwelijks getekend toen de bommenwerpers kwamen. Met name de marinehaven was het doelwit. Maar bij het

bombarderen van de marine werden veel explosieve bommen en brandbommen op het centrum van Den Helder uitgeworpen. De Helderse melkcentrale waar Willem Taal inmiddels directeur van was stond in de Molenstraat, aan de rand van het Helderse centrum, aan de kant van de marinewerf. Een van de collega melkfabrieken die vlak bij was gehuisvest – de Eerste Helderse Melkinrichting – werd door een neerstortend vliegtuig geraakt. Willem taal die voor een zakelijke regeling net op bezoek was bij kolenhandel Boijj, kregen de schrik goed in zijn benen.

De bombardementen werden voornamelijk 's nachts uitgevoerd. Overdag waren de bommenwerpers kwetsbaarder voor de luchtverdediging. Toen de bombardementen in de loop van mei en juni aanhielden, begon de bevolking langzamerhand de stad te verlaten. In eerste instantie kwam het werkende deel van de bevolking overdag weer terug. Maar de gezinnen werden buiten de stad Den Helder in veiligheid gebracht. Dit betekende het zoeken van nieuw onderdak, dat veelal niet luxueus was. Naderhand kondigde de gemeente – overheid een formele evacuatie af.

Onder de bevolking is jarenlang twijfel geweest of de bombardementen door de Duitse dan wel de Engelse luchtmacht werden uitgevoerd. Mogelijk waren beide partijen actief. Dit regel ten aanzien van de Engelsen luchtmacht was het logisch dat zij na de capitulatie de marine faciliteiten die nu in handen van de Duitsers waren gevallen, proberen te vernietigen. Maar er is altijd enige argwaan gebleven of de Duitse bezettingsmacht er heimelijk niet een voordeel in zag om de bevolking schrik aan te jagen en de stad te doen rondvluchten. In de loop van de Tweede Wereldoorlog is Den Helder onderdeel van de kustverdediging geweest, hetgeen betekende dat de aanleg van de Atlantikwal op het slopen van het oorspronkelijke oud Den Helder neerkwam.

Het meest bekend in Nederland is de verwoesting van het Rotterdamse stadscentrum. Maar het is de vraag of Den Helder naar verhouding geen grotere schade heeft opgelopen in de Tweede Wereldoorlog. In ieder geval hebben beide steden gemeen dat zij hun historische delen zijn kwijtgeraakt. Veel bezoekers vinden onder andere daardoor Den Helder als stad maar een troosteloos gebeuren. Tot op heden worden er pogingen gedaan een aantrekkelijker stadshart te creëren. De nieuwbouw die in dit kader wordt gerealiseerd betreft onder anderen de locatie van de Helderse melkcentrale in de Molenstraat.

Besloten werd om het gezin uit Den Helder te evacueren. Waarschijnlijk is het gevlucht voor de bommen. Met de hele voorraad, alle meubelen zijn ze doen naar tante Marie gegaan. Mogelijk is het toen met de vrachtauto of welke auto gegaan, toen ze teruggingen was dat zeker zo. Ze hebben in ieder geval hun eigen meubelen meegenomen. Want het huis moest leeg. Ondanks de toezeggingen van bewaking door militairen, zijn gedurende de oorlog nogal wat leegstaande woningen leeg gehaald. Mensen die kleinbehuïsd waren, betrokken leegstaande ruimere woningen. Een vorm van doorstroming die eigenlijk minder gewenst was. Alle meegenomen spullen kwamen in de nieuwe woonkamer te staan.

De tekst waarmee de bevolking instructie kreeg vanuit de gemeente was de volgende. (In originele spelling.) Helaas draagt het document geen datering. Waarschijnlijk gaat het om de formele evacuatie in juli 1940.

Aanwijzing voor afvoer burgerbevolking.

Uw gezin behoort tot wijk.... 14....., groep 14.....

De naam van Uw Hoofdgeleider is

.....P.C. Groot, Boerhaavestraat 27.....

die van Uw Hulpgeleider

.....J.H.A. Rombout, Lorentzstraat 90.....

De verzamelplaats van uw groep, wanneer de afvoer begint, is.....*Nabij Gemeentelijke Geneeskundige en Gezondheidsdienst, Middenweg.*

Bij vertrek moet uw huis gesloten worden en de sleutel met daaraan gehechte schriftelijke vermelding van naam, straat en huisnummer aan een nader aan te geven persoon worden afgegeven. Van militaire zijde wordt zooveel mogelijk voor bewaking der huizen gezorgd.

U moet medenemen:

a. Papieren:

Geboorte- en huwelijksacten, spaarbankboekjes, geld- en waardepapieren, verzekeringspolissen, belastingbiljetten, distributiestamkaarten enz.

b. Mondvoorraad.

Mondvoorraad voor twee dagen.

Aan te bevelen in dit opzicht zijn:

Brood, kaas, worst, gewone of thermosflesschen met thee of koffie en verder, indien mogelijk, blikjes met kleine voorraden thee, koffie, suiker en boter.

c. Kleeding en uitrusting.

Indien aanwezig Uw gasmasker.

Verder overkleeding, reserve-ondergoed, dekens (liefst gerold), ledige bedzakken en kussenzakken (*eventueel* als bergingsmaterieel te gebruiken). Waschgerei, eetgerei, veldflesch en drinkbekers.

De aandacht wordt er op gevestigd, dat U slechts het strikt noodzakelijke kunt medenemen. Om de gedachte te bepalen, moet per volwassen persoon worden rekening gehouden met een totaal mede te voeren gewicht van ten hoogste 30 kg.

d. Algemeen.

Zaklantaarn, kaarsen en lucifers.

Eenig verbandmateriaal en eventueel geneesmiddelen uit huisapothek.

Voor wat betreft mede te nemen huisdieren, zullen hoofdzakelijk honden en katten in aanmerking komen. Elk pak mede te nemen bagage moet voorzien zijn van een etiket of label met duidelijke aanwijzing van naam en adres van den eigenaar.

e. Mede te nemen transportmiddelen.

Aanbeveling verdient het medenemen van kleine wagentjes, sportkarretjes, kinderwagens en rijwielen, in welk geval de mogelijkheid om meer dekens per hoofd der bevolking mede te nemen wordt vergroot.

U moet er echter rekening mede houden, dat bij vervoer per spoor *al* deze kleinere vervoermiddelen bij het afvoerstation zullen moeten worden achtergelaten. Bij vervoer te water zal het misschien mogelijk zijn een deel dezer vervoermiddelen, o.a. de rijwielen, mede te nemen.

f. In te dienen opgaven.

Reeds nu moet aan de Hoofdgeleiders opgave worden gedaan van de te Uwen huize aanwezige

- a. niet-marschvaardige zieken.
- b. gebrekkigen.
- c. andere in bijzondere omstandigheden verkeerende personen.

De Burgemeester van Den Helder,
RITMEESTER.

Het gezin Taal vond een onderkomen in Heerhugowaard, op het adres Middenweg C 35. Het nieuwe onderkomen was een boerderij. Ook vanwege de evacuatie van Den Helder bevond zich daar al een zuster van Willem; Maria van Strijen – Taal. Ook dat gezin had voor de oorlog moeten vluchten. Ze waren eerder weggevlucht, waarschijnlijk omdat ze het er niet meer konden uithouden vanwege de bommen die op Den Helder werden geworpen. Bij bombardementen zocht de familie beschutting onder de trap naar de 1e verdieping. Beter iets dan niets als bescherming. Het illustreert de angst die mensen hadden dat Bets eens werd gewaarschuwd om "haar hoed af te zetten". Straks zien ze (de piloten) die!

Na ongeveer een half jaar werd de locatie "te vol", men ging elkaar wat in de weg zitten. Op één adres woonden drie gezinnen. Niet te vergeten is dat het oorspronkelijke gezin van de boer – de eigenaar - Groen daar ook woonde. Eén

van de kinderen van Marie en Piet van Strijen, Piet junior, was zeer angstig geworden door de oorlogservaringen. Zodra hij maar "iets" hoorde begon hij te krijsen. De mensen waren begrijpelijkerwijs gespannen geworden.

Willem ging op pad om te zoeken naar andere woonruimte. Willem en Bets Taal vonden een ander onderkomen in Noord Scharwoude. In een huis vlak naast de Gereformeerde kerk, aan de Dorpsstraat A 72, vonden zij onderdak. Het was een mooi huis, de mensen uit het dorp wilden hen er eigenlijk ook wel uit hebben. Die mensen uit Den Helder ... De dorpsmensen waren destijds erg 'eigen' met elkaar. Maar laten we ons realiseren dat het dorp destijds wel enigszins werd overspoeld met evacués. Dat geeft dergelijke reacties.

Op dit adres in de Langedijk hadden ze een grote woonkamer, het bureau van Willem stond in de erker voor het raam. Daarnaast waren er twee slaapkamers ter beschikking van het gezin; een grote en kleine. Ria had het kleine slaapkamertje.

Soms sliepen ze met z'n vieren in de ene grote slaapkamer, als opa en oma de Leeuw langskwamen. Jackie sliep bij de ouders op de kamer. Ook ging men omgekeerd bij de (groot-) ouders de Leeuw in Enkhuizen op bezoek.

"Ik weet nog goed, wij woonden al op Urk, hoogst waarschijnlijk in 1943. Willem en Bets logeerden toen, bij Jan en Marie de Leeuw, in de Westerstraat in Enkhuizen. Daar zijn wij nog op visite geweest."¹ Daar heeft Femmie in haar jeugd Willem en Bets Taal ontmoet.

---

¹ Citaat Femmie Post - Brouwer.

De Gereformeerde kerk aan de Dorpsstraat te Noord Scharwoude die later is afgebroken. Ze woonden in het huis rechts naast de kerk, destijds nummer A 72. Links van de kerk, stond de pastorie.

Tegenover de woning waren geen huizen gebouwd. Aan de andere kant van de straatweg was een gracht waardoor kool werd vervoerd.

Opa en oma zijn meerdere malen op bezoek geweest. Het gezin uit Langedijk ging ook bij hen in Enkhuizen op bezoek.

Tot aan hun terugkeer in de zomer van 1945 hebben zij daar gewoond. Voor Willem betekende dit forensen naar Den Helder. Immers het deel van de bevolking dat werkte ten behoeven van de marine, en de voedselvoorziening, bleef toegang houden tot de geëvacueerde stad om daar overdag te werken. Circa een derde van de vooroorlogse bevolking was ten slotte niet geëvacueerd, en voor deze mensen was voedselvoorziening vereist.

In het begin ging Willem met de trein naar Den Helder, Heerhugowaard en Noord Scharwoude hadden stations.

Door de geallieerden werd later het treinverkeer echter beschoten, het werd uiteindelijk te gevaarlijk. Vervolgens ging hij met de fiets. Maar op een gegeven moment kwam hij nog maar eenmaal in de week; het was niet meer te doen. En dan nam hij ook nog wel zaken mee, melk maar ook soms een poes.

Onbekend is waar hij gedurende de werkweek onderdak was.

Gedurende de oorlog bestond het gezin uit vier personen. Ria en Jacky, beiden geboren in 30 jaren, waren de kinderen die in oorlogstijd opgroeiden in Heerhugowaard en Noord Scharwoude. Een tweede droeve gebeurtenis trof de ouders. Op zes april 1943 werd de Noord Scharwoude een tweede dochter geboren: Wilhelmina Elisabeth Cornelia. Haar roepnaam was Willy. Helaas is deze baby op 29 november van hetzelfde jaar als twee kind overleden. Het meisje werd in Den Helder begraven op de algemene begraafplaats bij Huisduinen.

Ria ging in Noord Scharwoude naar de christelijke lagere school. Het betrof een kleine school met slechts twee leerkrachten, die elk drie klassen deden. De juffrouw deed de 1, 2 en 3. Het waren meester Schuil en juffrouw Lindhout. Naar school liep Ria langs de kerk, ze hoefde niet over te steken, bleef aan hun kant van het water. Jackie heeft pas in Den Helder op school gezeten (terug in '45). Hij heeft er maar één week op gezeten.

Dorpsstraat A 72, na 1947 met nummer 606.

Noord Scharwoude was zeker in die tijd een zeer landelijk dorp. Voor het huis liep een van de vele waterweggetjes waar de kool over werd vervoerd. Er overheen ging een bruggetje dat leidde naar een boomgaard. Tuin en water moeten leuk zijn geweest voor de kinderen. En hoogstwaarschijnlijk was het water een zorg voor moeder. In een later stadium werd dit water gedempt, het heet nu de Voorburggracht.

Met name voor Bets Taal was de oorlogstijd psychologisch een zware periode. Veel was zij alleen omdat haar man in Den Helder werkte. Iedere ouder weet dat het grotendeels alleen opvoeden van kleine kinderen een zware taak is. Dit woog dubbel zwaar voor haar omdat alleenheid voor haar op zich al een sterk belastende situatie was. Deze "eigenschap" heeft haar tot aan haar dood gevolgd.

Waarschijnlijk mogen we zeggen dat ook Bets Taal door de oorlog een trauma heeft opgelopen. Haar psyche was diep geraakt en gekwetst, hetgeen later in de vijftiger jaren tot een dieptepunt heeft geleid.

Zonder dat van tevoren te hebben kunnen weten, bracht de verhuizing naar de Langedijk in de laatste fase van de oorlogsperiode een groot voordeel met zich mee. In de winter van 1944 op 1945 was in Nederland door de oorlogsomstandigheden een groot voedseltekort ontstaan. Met name de bevolking in de grotere steden heeft hier een zwaar onder geleden. Uiteindelijk was de nood zo hoog dat vanuit het nut te halen en ze weten voedsel is gedropt boven Holland. Omdat het gezin midden in een voedsel producerende regio was gaan wonen, hebben zij geen honger geleden. Vroeger was de regio Langedijk zelfs spreekwoordelijk voor het telen van diverse soorten kool. Door deze omstandigheid waren zij instaat om familieleden die in Amsterdam woonden met voedsel te helpen. Met name tante Ans van der Neut heeft op de fiets de nodige kilometers afgelegd om eten te halen en terug te brengen naar het Amsterdamse. Uit Amsterdam nam ze allerlei spulletjes mee om te ruilen voor voedsel. Ze nam wel eens een hele zak aardappelen mee. Die keer kon Ans helemaal door naar Amsterdam en is toen niet onderweg aangehouden. Heel vaak werd door de NSB langs de wegen gecontroleerd op voedsel, waarbij dan doorgaans een deel van werd afgepakt. Iedereen was destijds hongerig en in Amsterdam helemaal! Tante Ans is meerdere keren langs geweest op Noord Scharwoude. Ze kwam ook naar de Langedijk om een beetje aan te sterken. "Tante Ans komt ons eten op eten", zei de kleine Ria eens.

Later, waarschijnlijk in 44, kwam ze langs met oom Jan van der Neut waarmee is getrouwd. Ans van der Neut was een nicht van Bets Taal – de Leeuw. Zij was een dochter van Bets haar tante: Jo Plomp – Blancke.

Blijkbaar was het niet zo dat Den Helder enkel toegankelijk was voor een deel van de werkenden. Als gezin gingen ze af en toe ook naar Den Helder. Er is een foto uit 42 waarop ze staan samen met tante Hans en Jan van der Neut in de "donkere duinen". Dit is een aangelegd bos aan de rand van de "Grafelijke duinen", die in wezen het laatste niet door de zee weggeslagen deel zijn van een ooit zeer breed duin-gebied.

Ook voor de begrafenis van oma taal gingen ze naar Den Helder, in de herinnering van Ria Taal een heel oud vrouwtje met een knoetje, waarvan ze destijds eigenlijk niet wist wie het precies was. Ook was er tijdens de oorlog in Den Helder een begrafenis. Van Willy.

"Wij zijn toen in Den Helder geweest, gingen naar tante Hendrik, Femmie heeft toen op ons gepast". Alleen vader en moeder gingen naar de begrafenis.

Op de plek waar in Noord Scharwoude de gereformeerde kerk stond, zou later een bank gevestigd zijn. Heden ten dage staat er een winkel, die qua stijl detoneert ten opzichte van de klassieke woningen die de tijd, goed gerestaureerd, hebben overleefd. Na deze winkel is een weg aangelegd die naar de nieuwbouw gaat. Deze wijk die intussen niet nieuw meer is, staat op de plek waar voorheen een boomgaard was. Voorbij voornoemde weg moet de lagere school geweest zijn waar Ria op was. Destijds was er voor de kerk een brug over het water, met daar aan de overkant een heel mooi huis met de deur in het midden. Tegenwoordig is daarin, aan de gedempte Voorburggracht, een eetcafe gevestigd.

"Als je een Noord Scharwoude het huis uitging en dan linksaf sloeg, was er eerst een mooi huis, en iets verder doorlopend kwam je bij de bakker. Dat was aan dezelfde kant als waar wij woonden. Dat weet ik omdat ik wel eens met deeg naar de bakker ging om te bakken. Het was

waarschijnlijk op de hoogte van waar de winkeltjes aan de overkant begonnen". Tot aan de hedendaagse juwelierswinkel, staan de oorspronkelijke woningen er nog. Op dat deel van de dorpsstraat begint ook nu nog de bebouwing aan beide zijden.

Het dorp Noord Scharwoude heeft in de oorlog evacués uit verschillende plaatsen gehuisvest. In eerste instantie kwamen er ook mensen uit Utrecht die moesten vluchten voor de oorlog aan de Grebbelinie. Deze mensen konden al snel terug in de loop van 1940. Zij werden opgevolgd door evacués uit het noordpuntje van het noordelijk kwartier. Na de oorlog is en Noord Scharwoude een gemeente gaan vormen met Zuid Scharwoude, Broek op Langedijk, en Sint Pancras. Degene die anno nu in Noord Scharwoude op de dorpsstraat nummer A 72 zoekt, zal dit tevergeefs doen. Alle vier dorpen aan de huidige Dorpsstraat in de huidige gemeente Langedijk, hadden alle vier een Dorpsstraat met een eigen nummering. Na de gemeentelijke herindeling is de toen aanwezige nummering bewaard gebleven. (Op een enkele woning is het nummerbordje van de vorige nummering aan de Dorpsstraat nog aanwezig.) De wijk-aanduidingen A, B en dergelijke waren toen al verdwenen. In 1974 is de huidige doorlopende nummering ingevoerd. Zodat dubbele huisnummers aan de Dorpsstraat nu niet meer voorkomen.

Het huisnummer A 72 is destijds door de gemeente een Noord Scharwoude, omgenummerd naar Dorpsstraat 146. Het huidige huisnummer toegekend in 1974 is Dorpsstraat 606, gemeente Langedijk Noord-Scharwoude.

De gereformeerde kerk waar naast zij woonden, bestaat momenteel niet meer. Tenminste het gebouw. De Gereformeerde gemeente in Langedijk is gaan samenwerken met de Nederlands Hervormde Kerk, en gingen gezamenlijk één kerkgebouw gebruiken. Momenteel

zijn zij beiden opgegaan in de "Protestantse Kerk Nederland".

De ouders van Bets Taal - Jan en Marie de Leeuw - werden naar Enkhuizen geëvacueerd. Daar hebben zij tot het einde van de tweede wereldoorlog gewoond. Naast de Zuiderkerk, niet ver van de haven. Waarom opa en oma de Leeuw in Enkhuizen zijn gaan wonen niet goed, mogelijk via de familie Pauli. Zij hadden daar twee ouderwetse kamers, ze sliepen achter en woonden in de voorkamer. In hetzelfde huis zou tante Jeanne met haar ouders ook gewoond hebben, erboven.

Ook zij hadden al hun meubilair naar de nieuwe woonplaats kunnen meenemen.

Verder heeft er geen familie tijdens de evacuatie in Noord Scharwoude en Enkhuizen gewoond.

De moeder van Willem koos ervoor om bij haar jongste dochter in Hillegom in te trekken. Zij woonden op de Vossenlaan 12, het pand bestaat nog in de zelfde vorm. Tijdens de oorlog is zij daar overleden en begraven. Zeker tot aan de tweede wereldoorlog toe hebben de jongste zonen financieel bijgedragen aan hun moeder. In die tijd was het nog niet zo dat bejaarden een basispensioen ontvingen. Veel werd op dat gebied door de kerken gedaan, middels de diaconie.

Dergelijke bijdragen gingen lang niet altijd zonder strubbelingen. Per slot van rekening was er ook nog het eigen huishouden. En schoondochters denken er wel eens anders over.

Nooit iets gehoord van andere kinderen die wat betaalden aan oma.